

BLAUWE SCHAPEN IN NEDERLAND

door P. Hoogschagen, Directie Veehouderij en Zuivel, Ministerie van Landbouw en Visserij, Bezuidenhoutseweg 73, 's-Gravenhage

Omstreeks 10 jaar geleden ontdekte een schapenfokker, Ing. A. Oosterbaan, Synaeda State, Tzummarum (Fr.), in het noorden van de provincie Friesland, dat in zijn kudde Texelse schapen één van zijn ooiën een bijzonder gekleurd lam had geworpen. Dit ooi bracht namelijk een drieling ter wereld, waarvan er twee de normale witte kleur hadden, de derde had een blauw-grijze kleur. Deze fokker die ook bekend is in de fokkerij van het Fries-Hollandse zwartbonte vee en een zeer hoog-productieve veestapel heeft, was uiteraard nieuwsgierig wat er zou gebeuren, als hij met dit blauw lam zou voortgaan met fokken. Hij had enig geluk, dat het een ramlam was. Toen de jongeling dekrijp werd geacht, bracht hij hem samen met een aantal witte Texelse ooiën. Het geluk wilde, dat er een jaar later meer blauwe dieren werden geboren. Zijn ogen goed de kost gevende ontdekte hij nog eens bij een andere schapenfokker een blauw lam, die hij gebruikte met het oog op bloedverversing. Zo slaagde hij er in zijn groep blauwe dieren langzaam maar zeker uit te breiden tot hij in 1977 twee rammen en 8 volwassen ooiën had. Zijn liefhebberij voor nog zovele andere diersoorten en zijn vele andere verplichtingen noodzaakten hem echter in dat jaar zijn kudde blauwe schapen af te stoten. Vijf ooiën en één ram gingen naar een naburige fokker, S.S. Boelstra, St. Anna Jacobi parochie (Fr.), drie ooiën, en eveneens een ram gingen naar een liefhebber, G. van Laar & Zn., Woudenberg (U.). De Friese fokker teelde in het voorjaar van 1978 8 lammeren bij zijn 5 ooiën, waarvan 2 ramlammeren en 6 ooilammeren. De Utrechtse eigenaar teelde bij twee oudere ooiën een tweeling (2 ooilammeren) en een drieling (2 ooilammeren en 1 ramlam). De derde, nog pas één jaar oude ooi, bracht helaas een dood lam ter wereld. Aldus bestaat thans (zomer 1978) de groep blauwe schapen uit 8 volwassen ooiën, 2 volwassen rammen, 3 ramlammeren en 10 ooilammeren.

De kleur nader bekeken

De blauw-grijze kleur is het gevolg van het feit, dat de wol bestaat uit een mengsel van witte en zwarte wolharen, echter in variërende verhoudingen. Voorborst, schouder, dijen en de zijkant van de middenhand zijn aan de donkere kant. Daarentegen is de rug meer aan de witte kant. Sommige woldelen zijn bijna zwart, andere blauwgrijs, weer andere bijna wit. De vermenging van witte en zwarte haren doet zich ook voor op de kop en aan de benen. De benen zijn onderaan vrijwel geheel zwart, meer naar boven vinden we meer witte haren tot boven de voorknie en het spronggewricht, waar de wol begint. De oren zijn meer donker getint aan de buitenkant; de binnenkant is iets lichter gekleurd. Meestal is het onderste deel van de neus eveneens donker, evenals om de ogen en aan de onderkaak. Van dier tot dier is er ook verschil in kleur te onderkennen. Bij het langer worden van de wol lijkt het of deze witter wordt. Schijn bedriegt in dit geval; wanneer men met de hand de vacht opent is de blauwe kleur nog steeds aanwezig, alleen de woltop verkleurt enigszins naar bruinwit, zoals dat ook met zwarte schapen min of meer het geval is.

De erfelijkheid van de blauwfaktor

Alles lijkt er op te wijzen, dat de blauwe kleur berust op een erfelijke faktor, welke recessief is ten opzichte van de faktor voor wit, zoals deze bij Texeise schapen aanwezig is. Slechts schapen, die deze faktor dragen kunnen in bepaalde gevallen blauwe lammeren voortbrengen. Geven we met Lauvergne en Adalsteinsson wit aan met Awh en blauw met abl, dan zijn er de volgende 6 mogelijkheden van paring:

1. Awh Awh (wit) x Awh Awh (wit) Awh Awh (100% wit)

2. Awh Awh (wit) x Awh abl (wit) Awh Awh of Awh abl (100% wit)
3. Awh Awh (wit) x abl abl (blauw) Awh abl(100% wit)
4. Awh abl (wit) X Awh abl (wit) Awh Awh of Awh abl of abl abl(75% wit, 25%, blauw)
5. Awh abl(wit) x abl abl (blauw) Awh abl of abl abl . (50%wit,50% blauw)
- 6 abl abl(blauw) x abl abl (blauw) abl abl(100% blauw)

Blauw vererft zich dus ten opzichte van wit zeer waarschijnlijk op dezelfde wijze als het recessieve zwart wat zeer zelden voorkomt bij Witte Texelse en ook bij andere witte schapenrassen.

Het lijkt niet uitgesloten, dat de recessieve faktor voor blauw nog zeldzamer is dan voor zwart. Niettemin, fokker Oosterbaan beweert; dat ook in vroegere jaren wel blauwe schapen bij sommige schapenhouders voorkwamen. Visscher (I.V.O., Zeist) meende bij kruisingen van Texelse schapen met Finse schapen ook eenmaal een blauw lam te hebben geteeld. Niet uitgesloten is, dat ook in meer schapenrassen deze blauw faktor voorkomt.

In een persoonlijke reactie zegt Adalsteinsson te menen dat we hier te maken hebben met een nieuw allel op de A (=Agouti) locus, welke sommige effecten van Ab (badger face, zwarte buik) combineert met Aw (moufflon, witte of lichtgekleurde buik).

Toekomst

Er zijn twee zaken, die de aandacht vragen:

1. Wat is het praktisch aspekt van blauwe schapen?

Wij leven in een tijd van steeds grotere eenheden met grote uniformiteit. Als reactie hierop zoeken velen naar aparte dingen. De economie tegenover de liefhebberij. Zij sluiten elkaar niet uit, maar vullen elkaar aan. In de praktijk blijkt er dan ook reeds nu vraag te zijn naar blauwe wol voor de oude handspinnerij, zoals deze de; laatste jaren op zich zelf weer een groei doormaakt. Uitbreiding van het aantal blauwe schapen zal dan ook vermoedelijk door de handspinners. en -spinsters wel op prijs gesteld worden. Zij zullen vermoedelijk geen bezwaar tegen een hogere prijs per kg wol hebben.

Hoe is het aantal blauwe schapen te verhogen?

Niet zo'n eenvoudige opgave, juist omdat we te maken hebben met een recessieve faktor. Uitbreiden door blauw. met blauw te paren geeft 100% succes, maar gaat langzaam en de risico's van :minder gewenste eigenschappen als gevolg van inteelt zijn groot. Blauw paren met wit (zie 3) geeft slechts wit, maar deze witte nakomelingen onderling gepaarde (4) of met blauw terug gepaarde (5) geeft een goede kans op uitbreiding, en bovendien komt er op deze wijze bloed van onverwante dieren in de blauwschapen-stapel.

II. Een wetenschappelijk interessante zaak is om verder na te gaan hoe de blauwfaktor abl zich vererft ten opzichte van het recessieve zwart a van de A-locus. Blauwe schapen" zouden gepaard kunnen worden met witte en met recessief zwarte en witte. F1 kruisingen zouden met recessief zwarte kunnen worden gepaard om meer over de vererving te weten te komen.

Het zal zeker enkele jaren duren voor deze. zaken zijn opgelost en de theorieën zullen kunnen worden bevestigd. Belangrijk is thans in ieder geval, dat het kleine groepje blauwe schapen van thans behouden blijft en wordt uitgebreid.

Blauw schaap van opzij

Blauw schaap van onderen